NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY ELEANOR SHARPSTON prednesené 14. októbra 2010[1]

1. Po ukončení prvej svetovej vojny sa Rakúsko a Nemecko stali republikami, v rámci ktorých bolo zrušené šľachtictvo a všetky privilégiá a tituly, ktoré sa naň vzťahovali. Odvtedy bolo nezákonné, v dôsledku prijatia ústavného zákona, aby rakúski štátni príslušníci používali v rámci priezviska akékoľvek šľachtické tituly, pričom zákaz používania sa vzťahoval aj na také skratky, akými sú „von" alebo „zu". V Nemecku bol však prijatý iný prístup: existujúce tituly, hoci ich ako také už nebolo možné používať, sa stali súčasťou rodinného priezviska, preniesli sa na všetky deti a boli prispôsobené v závislosti od pohlavia dieťaťa, ak mal prvok aj mužskú, aj ženskú formu – napríklad Fürst (knieža) a Fürstin (kňažná).

2. Prejednávaný prípad sa týka rakúskej štátnej príslušníčky, ktorá bola ako dospelá osvojená v Nemecku nemeckým štátnym príslušníkom[2], ktorého priezvisko obsahovalo takýto bývalý šľachtický titul. To isté priezvisko bolo potom v ženskej forme zapísané do matriky[3] v Rakúsku. Jej odvolanie proti správnemu rozhodnutiu prijatému 15 rokov neskôr, ktorým bol opravený tento zápis s tým, že boli odstránené prvky priezviska obsahujúce šľachtický titul, teraz prejednáva Verwaltungsgerichtshof (správny súd). Tento súd so zreteľom na rozsudok vo veci *Grunkin a Paul*[4] si želá vedieť, či rakúske ustanovenie je v súlade s článkom 18 ES (teraz článok 21 ZFEÚ) o slobode pohybu a pobytu občanov Únie. Iné ustanovenia Zmluvy môžu byť taktiež relevantné.

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Je nesporné, že osvojenie nemalo na jej rakúske štátne občianstvo žiaden vplyv.

3 — T. j. to, čo by bolo možné v angličtine obvykle nazvať knihou narodení, manželstiev a úmrtí.

4 — Rozsudok zo 14. októbra 2008, Grunkin a Paul, C-353/06, Zb. s. I-7639.

Právny rámec

Európsky dohovor o ľudských právach [5]

3. Článok 8 dohovoru znie:

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných."

4. V mnohých prípadoch, konkrétne v rozsudku vo veci *Burghartz* a *Stjerna* [6], Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že hoci článok 8 dohovoru výslovne neodkazuje na mená, meno jednotlivca sa týka jeho alebo jej súkromného a rodinného života, keďže predstavuje prostriedok osobnej identifikácie a spojenie s rodinou. Takisto zdôraznil dôležitosť vnútroštátnych jazykových aspektov v oblasti osobných mien a súhlasil s tým, že zavedenie jazykových pravidiel vyplývajúcich z politiky štátu môže byť odôvodnené. [7]

Právo Európskej únie

5. Článok 12 ods. 1 ES (teraz článok 18 ods. 1 ZFEÚ) znie:

„V raV ramci pôsobnosti tejto zmluvy [... zmlúv [8]] a bez toho, aby boli dotknutejej [... ich] osobitneustanovenia akakolvek diskriminacia na zaklade statnej prislusnosti je zakazana."

5 — Podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 a ratifikovaný všetkými členskými štátmi Európskej únie.

6 — Rozsudky z 22. februára 1994, Burghartz/Švajčiarsko, séria A č. 280-B, s. 28, § 24; a z 25. novembra 1994, Stjerna/Fínsko, séria A č. 299-B, § 37.

7 — Rozsudok z 11. septembra 2007, Bulgakov/Ukrajina, č. 59894/00, § 43 a v ňom citovaná judikatúra.

8 — Zmluva ES je citovaná v znení relevantnom v čase podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Text v hranatých zátvorkách predstavuje zmeny, ktoré priniesla Lisabonská zmluva a ktoré boli prebraté do Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

6. Článok 17 ES (teraz článok 20 ZFEÚ) znie:

„1. Tymto sa ustanovuje obcianstvo unie. Obcanom unie je kazda osoba, ktora masta'tnu prislusňost clenskeho statu. Občianstvo únie nenahrádza, ale doplnă štátnu príslušnosť jednotlivca [… dopĺnă štátne občianstvo a nenahrádza ho].

2. Občania únie používajú práva poskytované touto zmluvou a vzťahujú sa na nich povinnosti, ktoré im táto zmluva ukladá […požívajú práva a podliehajú povinnostiam ustanoveným v zmluvách. Majú okrem iného:

(a) právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov;

…]“

7. Podľa článku 18 ods. 1 (teraz článok 21 ods. 1 ZFEÚ):

„Každý občan únie má právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, pričom podlieha obmedzeniam a podmienkam ustanoveným v tejto zmluve […zmluvách] a v opatreniach prijatých na ich vykonanie.“

8. Článok 43 ES (teraz článok 49 ZFEÚ) a článok 49 ES (teraz článok 56 ZFEÚ) zakazuje „obmedzenia slobody usadiť sa štátnych príslušníkov jedného členského štátu na území iného členského štátu“ a „obmedzenia slobody poskytovať služby v Spoločenstve [v Únii]… vo vzťahu k štátnym príslušníkom členských štátov, ktorí sa usadili v niektorom inom štáte Spoločenstva ako príjemca služieb […v niektorom inom členskom štáte ako príjemca služieb]“.

9. Článok 7 Charty základných práv Európskej únie [9] znie:

„Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie.“

10. Vysvetľujúca poznámka k tomuto článku [10] ozrejmuje, že práva, ktoré priznáva, zodpovedajú právam, ktoré sú stanovené v článku 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach, a že obmedzenia, ktoré môžu byť oprávnene uložené, zodpovedajú obmedzeniam, ktoré ukladá článok 8 ods. 2 tohto dohovoru.

11. Súdny dvor mal v rozsudkoch vo veciach *Konstantinidis* [11], *García Avello* [12] a *Grunkin*

9 — Vyhlásená 7. decembra 2000 v Nice (Ú. v. ES C 364, s. 1). Aktualizovanú verziu prijal Európsky parlament 29. novembra 2007 po tom, ako odstránil odkazy na Európsku ústavu (Ú. v. EÚ C 303, s. 1); najnovšia – postlisabonská – konsolidovaná verzia je uverejnená v úradnom vestníku z roku 2010 (Ú. v. EÚ C 83, s. 389).

10 — Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17, na strane 20.

11 — Rozsudok z 30. marca 1993, Konstantinidis, C-168/91, Zb. s. I-1191.

12 — Rozsudok z 2. októbra 2003, García Avello, C-148/02, Zb. s. I-11613.

a Paul [13] príležitosť rozhodnúť o otázkach týkajúcich sa rozdielnosti priezvísk tej istej osoby, ktoré sú zapísané v matrikách rôznych členských štátoch. Hlavné prvky judikatúry možno zhrnúť nasledujúcim spôsobom [14].

12. Pravidlá upravujúce priezvisko osoby patria v súčasnosti do pôsobnosti členských štátov. Pri jej vykonávaní musia členské štáty okrem prípadu, že ide o vnútornú situáciu, ktorá nemá žiadnu spojitosť s právom Únie, dodržiavať právo Európskej únie (ďalej len „EÚ“). Takáto spojitosť existuje v prípade štátnych príslušníkov jedného členského štátu, ktorí oprávnene bývajú na území iného členského štátu. Za týchto okolností, pokiaľ ide o členský štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, sa v zásade môžu dovolávať práv, ktoré im vyplývajú zo Zmluvy, akými sú napríklad právo nebyť diskriminovaný z dôvodu štátnej príslušnosti, právo slobodne sa pohybovať a bývať na území členských štátov a právo slobodne sa usadiť.

13. Rozdielnosť priezvísk môže priniesť vážne komplikácie tak profesijného, ako aj súkromného charakteru. Môžu vzniknúť komplikácie pri využívaní právnych účinkov diplomov alebo dokumentov v jednom členskom štáte vystavených na priezvisko uznané v inom členskom štáte. Mnohé každodenné životné situácie v súkromnej i vo verejnej oblasti vyžadujú dôkaz totožnosti osoby, teda dôkaz, ktorým je často cestovný pas. Ak v pase vystavenom členským štátom, ktorého je osoba štátnym príslušníkom, figuruje iné meno, ako je meno uvedené v rodnom liste vydanom iným členským štátom, ak priezvisko použité v konkrétnej situácii nezodpovedá priezvisku uvedenému v dokumentoch predložených ako dôkaz totožnosti osoby alebo ak priezvisko uvedené v dvoch dokumentoch predložených spoločne nie je rovnaké, môže to vyvolať pochybnosti o totožnosti tejto osoby, ako aj o pôvode predložených dokumentov alebo o pravdivosti informácií, ktoré sú v nich zapísané, a môže vzniknúť podozrenie z uvedenia nepravdivých údajov.

14. Prekážka slobody pohybu vyplývajúca z takejto vážnej komplikácie môže byť odôvodnená iba vtedy, ak sa zakladá na objektívnych dôvodoch a je primeraná vo vzťahu k legitímnemu cieľu, ktorý sleduje. Dôvody administratívnej praktickosti na tento účel nemôžu postačovať. Osobitné dôvody verejného poriadku však môžu byť v tomto smere postačujúce.

Rakúske právo

15. V roku 1919 boli zákonom o zrušení šľachtictva [15], ktorý má na základe článku 149

13 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 4 vyššie.

14 — Zhrnutie je prevzaté z rozsudku vo veci Grunkin a Paul, body16 až 18, 23 až 28, 29, 36 a 38.

15 — Gesetz vom 3. April 1919 über die Aufhebung des Adels, der weltlichen Ritter- und Damenorden und gewisser Titel und Würden (Adelsaufhebungsgesetz).

ods. 1 spolkového ústavného zákona [16], silu ústavného zákona, zrušené šľachtické tituly, rytierske rády a niektoré ďalšie tituly a hodnosti a bolo zakázané ich používanie. Podľa § 1 vykonávacích predpisov prijatých príslušnými ministerstvami [17] sa zákaz vzťahuje na všetkých rakúskych štátnych príslušníkov bez ohľadu na to, kde relevantné tituly nadobudli. § 2 stanovuje, že zákaz sa vzťahuje okrem iného na právo používať skratku „von“ ako súčasť mena a na právo používať akýkoľvek šľachtický titul, akým je napríklad „Ritter“ (rytier), „Freiherr“ (barón), „Graf“ (gróf), „Fürst“ (knieža), „Herzog“ (vojvoda) alebo iné podobné označenie postavenia, či už rakúske, alebo zahraničné. Podľa § 5 možno za porušenie tohto zákazu ukladať rôzne sankcie.

16. Podľa informácií, ktoré poskytla rakúska vláda, súdy uplatňovali tento zákaz s určitými odchýlkami v prípadoch týkajúcich sa osôb, ktoré používali nemecké priezvisko obsahujúce bývalý nemecký znak šľachtictva. Ak nemecký štátny príslušník používal takéto priezvisko a získal rakúske štátne občianstvo, toto meno sa nemohlo vykladať ako meno, ktoré obsahuje šľachtický titul, a nemohlo byť zmenené. Okrem toho rakúska štátna príslušníčka, ktorá nadobudla takéto meno na základe uzatvorenia manželstva s nemeckým štátnym príslušníkom, mohla používať toto meno; musela však používať presne to isté priezvisko ako jej manžel a nie ženský tvar tohto priezviska. [18]

17. Podľa § 9 ods. 1 spolkového zákona o medzinárodnom práve súkromnom [19] osobný štatút fyzických osôb určuje právo štátu, ktorého sú tieto osoby štátnymi príslušníkmi. Podľa § 13 ods. 1 sa používanie mena týchto osôb posudzuje podľa ich osobného štatútu bez ohľadu na to, na základe akého titulu meno získali. § 26 stanovuje, že podmienky upravujúce osvojenie sa posudzujú podľa osobného štatútu každého osvojiteľa a dieťaťa, zatiaľ čo jeho „účinky“ sa riadia, ak existuje jeden osvojiteľ, podľa osobného štatútu osvojiteľa.

18. Podľa pripomienok predložených v prejednávanom prípade zo strany rakúskej vlády a akademickej autority, ktorú v nich citovala, sa takto vymedzené „účinky“ vzťahujú iba na účinky rodinného práva a nie na posudzovanie mena osvojeného dieťaťa (ktoré naďalej

16 — Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG).

17 — Vollzugsanweisung des Staatsamtes für Inneres und Unterricht und des Staatsamtes für Justiz, im Einvernehmen mit den beteiligten Staatsämtern vom 18. April 1919, über die Aufhebung des Adels und gewisser Titel und Würden.

18 — Pozri bod 1 vyššie a body 21 a 27 nižšie.

19 — Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR-Gesetz).

upravuje § 13 ods. 1). Podľa správy, ktorú vypracovala Medzinárodná komisia pre občiansky stav (ICCS) v marci 2000 [20], keď bolo Rakúsko členom tejto organizácie, v odpovedi na otázku: „Ktoré právo je uplatniteľné na posudzovanie mena osvojeného dieťaťa?“ Rakúsko odpovedalo: „(Zmena) mena osvojeného dieťaťa je jedným z účinkov osvojenia a posudzuje sa podľa vnútroštátneho práva osvojiteľa alebo osvojiteľov. Ak sú osvojiteľmi manželia s rozdielnou štátnou príslušnosťou, uplatní sa ich všeobecné vnútroštátne právo, v opačnom prípade sa uplatní ich predchádzajúce vnútroštátne právo, ak je to stále vnútroštátne právo aspoň jedného z manželov. Predtým bolo uplatniteľným právom právo štátu, v ktorom sa osoba obvykle zdržiavala“.

19. Podľa § 183 ods. 1 v spojení s § 182 ods. 2 rakúskeho občianskeho zákonníka [21] preberá dieťa osvojené jednou osobou priezvisko tejto osoby, ak právne zväzky s rodičom opačného pohlavia boli prerušené.

20. § 15 ods. 1 zákona o matrikách [22] vyžaduje opravu zápisu, ak bol v čase vykonania tento zápis nesprávny.

Nemecké právo

21. Článok 109 weimarskej ústavy [23] okrem iného zrušil všetky privilégiá založené na narodení alebo štatúte s tým, že znaky šľachtictva sú platné iba ako súčasť priezviska. Podľa článku 123 ods. 1 súčasného ústavného zákona [24] je toto ustanovenie uplatniteľné aj dnes. Je nesporné, hoci žiaden legislatívny orgán nebol citovaný pred Súdnym dvorom, že podľa nemeckého zákona priezvisko, ktoré obsahuje bývalé označenie šľachtictva, sa naďalej mení v závislosti od pohlavia jeho nositeľa, ak išlo o prípad bývalého označenia šľachtictva.

22. Podľa § 10 ods. 1 predpisu vykonávajúceho občiansky zákonník [25] sa osobné mená posudzujú podľa práva štátu, ktorého je táto

20 — „Loi applicable à la détermination du nom“, dostupná na internetovej stránke http://www.ciec1.org/Documentation/LoiApplicablealaDeterminationduNom.pdf.

21 — Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB).

22 — Bundesgesetz vom 19. Jänner 1983 über die Regelung der Personenstandsangelegenheiten einschließlich des Matrikenwesens (Personenstandsgesetz – PStG).

23 — Verfassung des Deutschen Reichs vom 11. August 1919 (VDR).

24 — Grundgesetz (GG).

25 — Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB).

osoba štátnym príslušníkom. § 22 ods. 1 a 2 toho istého zákona stanovuje, že osvojenie a jeho účinky na právne vzťahy medzi dotknutými osobami v oblasti rodinného práva sa posudzujú podľa práva štátu, ktorého je osvojiteľ štátnym príslušníkom.

23. Už citovaná správa ICCS [26] naznačuje, že v roku 2000 v odpovedi na otázku: „Ktoré právo je uplatniteľné na posudzovanie mena osvojeného dieťaťa?“ Nemecko uviedlo: „Meno osvojeného dieťaťa sa posudzuje podľa uplatniteľného práva v jeho alebo jej krajine pôvodu. Nemecká právna úprava v oblasti mien je z tohto dôvodu uplatniteľná vtedy, ak zahraničný osvojenec bol osvojený nemeckým štátnym príslušníkom a takto nadobudol nemeckú štátnu príslušnosť. Ak je dieťa, ktoré má nemeckú štátnu príslušnosť, osvojené zahraničným štátnym príslušníkom, štatút mena dieťaťa sa v dôsledku toho zmení iba vtedy, ak on alebo ona v dôsledku osvojenia stratili nemeckú štátnu príslušnosť“ [27].

24. § 1757 ods. 1 občianskeho zákonníka [28] v spojení s článkom 1767 ods. 2 tohto istého zákonníka stanovuje, že osvojené deti vrátane detí, ktoré boli osvojené po dovŕšení plnoletosti, získajú priezvisko osvojiteľa ako „rodné meno“.

Skutkové okolnosti prípadu, konanie vo veci samej a prejudiciálna otázka

25. Navrhovateľka v konaní vo veci samej (ďalej len „navrhovateľka“) je rakúska štátna príslušníčka, ktorá sa narodila sa v roku 1944 vo Viedni a ktorej rodné meno je Ilonka Kerekes. V októbri 1991 bolo jej priezvisko zapísané ako „Havel, rodená Kerekes“, keď si ju podľa nemeckého práva osvojil nemecký štátny príslušník Lothar Fürst von Sayn-Wittgenstein, a to podľa notárskej zápisnice potvrdenej rozhodnutím Kreisgericht (obvodný súd) Worbis (Nemecko), ktorý konal ako poručnícky súd. Keď si želala, aby jej nová identita bola zapísaná orgánmi vo Viedni, tieto orgány požiadali Kreisgericht Worbis v januári 1992 o ďalšie podrobnosti. Tento súd potom vydal doplňujúce rozhodnutie, ktoré konkretizovalo, že po osvojení sa jej rodným priezviskom stalo priezvisko „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, ženská forma priezviska adoptívneho otca. Viedenské orgány 27. februára 1992 vydali navrhovateľke rodný list, v ktorom figurovalo meno Ilonka Fürstin von

26 — Bod 18 a poznámka pod čiarou 20 vyššie.

27 — Zjavný rozpor medzi prvými dvoma vetami sa zdá byť spôsobený zavádzajúcim použitím frázy „krajina pôvodu“ tak, že znamená „krajina (konečnej) štátnej príslušnosti“, za predpokladu, že osvojenie môže spôsobiť, ale nie vždy spôsobuje, zmenu štátneho občianstva. Správa ICCS je dostupná iba vo francúzskom jazyku, takže nie je možné zistiť, ktoré frázy nemecké orgány v skutočnosti použili v ich odpovedi na položené otázky.

28 — Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).

Sayn-Wittgenstein. Je nesporné, že osvojenie nemalo žiaden vplyv na jej štátnu príslušnosť.

26. Na pojednávaní bolo uvedené, že navrhovateľka je profesijne aktívna na trhu s luxusnými nehnuteľnosťami; konkrétne, pri predaji zámkov a vidieckych sídiel vystupuje pod menom Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein. Zdá sa, že prinajmenšom od jej osvojenia žila a podnikala výhradne v Nemecku (i keď vyvíjala istú zahraničnú aktivitu), bol jej vydaný nemecký vodičský preukaz, v ktorom figurovalo meno Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein a vlastnila spoločnosť zapísanú v Nemecku pod tým istým menom. Navyše jej rakúsky cestovný pas bol menený prinajmenšom raz (v roku 2001) a rakúske konzulárne orgány v Nemecku jej vydali dve osvedčenia o štátnej príslušnosti, obe na meno Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein.

27. Dňa 27. novembra 2003 rakúsky Verfassungsgerichtshof (Ústavný súd) rozhodol vo veci, ktorej okolnosti boli podobné okolnostiam, ktoré sa týkali navrhovateľky. Rozhodol, že zákon o zrušení šľachtictva bráni rakúskym štátnym príslušníkom v tom, aby prostredníctvom osvojenia nemeckým štátnym príslušníkom nadobudli priezvisko, ktoré obsahuje bývalý šľachtický titul. [29] Tento rozsudok taktiež potvrdil predchádzajúcu judikatúru v tom zmysle, že rakúske právo na rozdiel od nemeckého práva neumožňuje odlišnú formuláciu priezvísk pre mužov a pre ženy.

28. Istý čas po tom, ako bol vydaný tento rozsudok, orgány pre registráciu vo Viedni dospeli k názoru, že zápis navrhovateľky do knihy narodení bol nesprávny. Dňa 5. apríla 2007 ju informovali o svojom zámere opraviť jej priezvisko v knihe narodení na „Sayn-Wittgenstein“. Dňa 24. augusta 2007 napriek jej namietaniu potvrdili svoje rozhodnutie. Správne odvolanie podané z jej strany proti tomuto spôsobu konania bolo zamietnuté, a navrhovateľka sa teraz domáha zrušenia rozhodnutia na Verwaltungsgerichtshof.

29. V rámci konania na tomto súde sa navrhovateľka odvoláva najmä na jej právo na slobodu pohybu a slobodu poskytovať služby, ktoré jej priznávajú Zmluvy EÚ. Tvrdí, že by bolo zásahom do týchto práv, ak by sa od nej vyžadovalo používať rôzne priezviská v rôznych členských štátoch. Tiež tvrdí, že zmena priezviska po 15 rokoch by bola zásahom do jej súkromného života, ktorý je chránený článkom 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach.

30. Odporujúci orgán najmä tvrdí, že navrhovateľka nie je povinná používať rôzne mená, ale iba vynechať prvok titulu „Fürstin von“ z jej priezviska „Sayn-Wittgenstein“, ktoré ostáva nezmenené; že dokonca aj keby

29 — Vec B 557/03. Dotknuté priezvisko bolo Prinz von Sachsen-Coburg und Gotha, Herzog zu Sachsen (ktoré sa preskladalo ako „princ zo Saska-Coburgu a Gotha, vojvoda zo Saska“).

jej to spôsobovalo nejaké komplikácie, zrušenie šľachtických titulov je ústavnou zásadou, ktorá má v Rakúsku značný význam, čo môže odôvodňovať výnimku zo slobody, ktorú zaručuje Zmluva; a že dokonca aj podľa nemeckých pravidiel by sa jej priezvisko malo posudzovať podľa rakúskeho práva (v dôsledku čoho, keďže forma „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ nie je v rakúskom práve povolená, jej priznanie navrhovateľke bolo nesprávne aj z hľadiska nemeckého práva).

31. Verwaltungsgerichtshof so zreteľom na rozhodnutie Súdneho dvora vo veci *Grunkin a Paul* zastáva názor, že akákoľvek prekážka slobody pohybu navrhovateľky, ktorá by mohla vyplývať zo zmeny jej priezviska, môže byť napriek tomu odôvodnená, ak sa zakladá na objektívnych dôvodoch a je primeraná vo vzťahu k legitímnemu cieľu, ktorý zrušenie šľachtictva sleduje.

32. Z tohto dôvodu navrhuje predložiť túto prejudiciálnu otázku:

„Je ustanovenie, podľa ktorého príslušné orgány členského štátu môžu odmietnuť uznať priezvisko (dospelého) osvojenca, ktoré mu bolo dané v inom členskom štáte, pokiaľ toto priezvisko obsahuje šľachtický titul, ktorý je v tomto prvom členskom štáte zakázaný (ústavným) zákonom, v rozpore s článkom 18 ES?“

33. Písomné pripomienky predložili navrhovateľka, nemecká, talianska, litovská, rakúska a slovenská vláda a Komisia. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 17. júna 2010, boli predložené ústne pripomienky v mene navrhovateľky, nemeckej, českej a rakúskej vlády a Komisie.

Posúdenie

34. Niekoľkými otázkami, ktoré vyvstali v rámci prejudiciálnej otázky predloženej zo strany vnútroštátneho súdu, sa možno zaoberať priamo, hoci niektoré z nich mali za následok prijatie odlišných stanovísk v rámci pripomienok predložených Súdnemu dvoru. Ďalšie otázky sa však zdajú zložitejšie a v konečnom dôsledku si môžu ešte predtým, ako budú zodpovedané, vyžadovať ďalšie skúmanie skutkových okolností prípadu alebo (vnútroštátneho) práva. Vzhľadom na tieto otázky sa budem snažiť analyzovať relevantné pravidlá práva EÚ, ako by sa mali uplatniť v rôznych možných hypotézach.

Uplatniteľnosť práva EÚ

35. Prvou otázkou je otázka, pri ktorej nebol v rámci pripomienok predložených Súdnemu dvoru vyjadrený žiaden nesúhlas. Je nesporné, že navrhovateľka je štátna príslušníčka jedného členského štátu, ktorá býva a je profesijne aktívna v inom členskom štáte. V dôsledku toho jej situácia nie je čisto vnútornou záležitosťou jedného členského štátu, ale oba štáty musia pri výkone právomocí, ktoré im prináležia vzhľadom na posudzovanie jej mena, dodržiavať právo EÚ. V tejto súvislosti sa navrhovateľka v podstate môže voči rakúskym orgánom dovolávať práv a slobôd, ktoré jej zveruje Zmluva ako občianke Únie a ako hospodárskemu subjektu, štátnej príslušníčke jedného členského štátu s bydliskom na území iného členského štátu a poskytujúcej služby osobám v jednom alebo viacerých členských štátoch. [30]

36. To znamená, že aj keby vnútroštátne právo členského štátu bolo jediným právom uplatniteľným na posudzovanie mena jedného z jeho štátnych príslušníkov, musí tento členský štát v rámci uplatňovania tohto vnútroštátneho práva pri zmene alebo oprave zápisu v matrike dodržiavať právo EÚ, ak sa dotknutý štátny príslušník odvolával na tento zápis v kontexte výkonu jeho alebo jej práva ako občana Únie slobodne sa pohybovať a zdržovať sa na území členských štátov.

Diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti

37. Vnútroštátny súd nežiada, pokiaľ ide o otázku diskriminácie, usmernenie, a v skutočnosti tvrdí, že za okolností prejednávaného prípadu táto otázka nevzniká. Ten istý názor zastáva Komisia a všetky členské štáty, ktoré predložili Súdnemu dvoru pripomienky.

38. Navrhovateľka však poukazuje na diskrimináciu z dôvodu štátnej príslušnosti, ktorá vyplýva z rakúskych kolíznych právnych noriem [31], konkrétne v tom, že ak si nemecký štátny príslušník osvojí iného nemeckého štátneho príslušníka v Rakúsku, právom uplatniteľným na všetky prvky osvojenia bude nemecké právo a osvojenec môže takto získať priezvisko, ktoré obsahuje prvok bývalého šľachtického titulu, zatiaľ čo v prípade, keď je osvojenec rakúskym štátnym príslušníkom, sa meno posudzuje podľa rakúskeho práva a priezvisko takéhoto druhu nemožno nadobudnúť.

39. Nehľadiac na skutočnosť, že navrhovateľka sa v takejto situácii neocitla, keďže bola osvojená v Nemecku, nemôžem s takouto

30 — Pozri bod 12 vyššie.

31 — Pozri bod 17 vyššie.

analýzou súhlasiť. Ako to bolo v rozsudku vo veci *Grunkin a Paul*, dotknutá rakúska kolízna norma [32] odkazuje vo všetkých prípadoch na hmotné právo členského štátu, ktorého je dotknutá osoba štátnym príslušníkom. Táto norma okrem toho žiadnym spôsobom nenaráža na ekvivalentné pravidlo v nemeckom práve [33], ktoré sa zdá byť v podstate totožné. Takéto pravidlo, ako som poznamenala vo svojich návrhoch vo veci *Grunkin a Paul*, rozlišuje medzi jednotlivcami na základe ich štátnej príslušnosti, ale nediskriminuje z dôvodu štátnej príslušnosti. Účelom zákazu takej diskriminácie nie je vymazať rozdiely, ktoré nevyhnutne vyplývajú zo štátnej príslušnosti k jednému členskému štátu a nie inému, ale zabrániť ďalším odlišnostiam v zaobchádzaní, ktoré sú založené na štátnej príslušnosti. V tomto prípade sa so všetkými občanmi zaobchádza v súlade s právom členského štátu, ktorého sú štátnymi príslušníkmi.

zapísaných v rôznych členských štátoch. Súdny dvor v rozsudku vo veci *Konstantinidis* dospel k záveru, že pravidlá prepisu v matrike boli v rozpore s právom usadiť sa, ktoré zaručuje Zmluva, ak ich uplatnenie spôsobilo osobe, ktorej meno bolo prepísané do inej abecedy, „taký stupeň komplikácií, ktorý v skutočnosti zasahoval do jej slobody“ požívať toto právo. Išlo o prípad, v rámci ktorého výsledná zmena mena zmenila jeho výslovnosť, a z toho vyplývajúce skreslenie spôsobovalo osobe komplikácie v tom zmysle, že bola vystavená riziku, že by si ju potenciálni klienti mohli zamieňať s inými osobami. V rozsudkoch vo veciach *García Avello* a *Grunkin a Paul* Súdny dvor všeobecnejšie zdôraznil vážne komplikácie, ktoré pravdepodobne vzniknú za akýchkoľvek okolností, v rámci ktorých sa od štátneho príslušníka môže vyžadovať, aby odôvodnil rozdielnosť mien uvedených v oficiálnych dokumentoch, ktoré sa ho týkajú a na ktoré sa chce odvolávať.

„Vážne komplikácie“

40. Pri posudzovaní toho, či v podobných prípadoch došlo k zásahu do slobody, ktorú zaručuje Zmluva, Súdny dvor použil ako podmienku stupeň komplikácií, ktorým osoba čelila v dôsledku rozdielnosti mien oficiálne

41. Niekoľko členských štátov tvrdilo, že navrhovateľka v dôsledku opravy jej priezviska v rakúskej matrike nebude takýmto komplikáciám čeliť. Na jednej strane nebude povinná používať rôzne priezviská v rôznych členských štátoch, keďže opravený zápis v rakúskej matrike bude odteraz platný za akýchkoľvek okolností. Na druhej strane jadro, ktoré je identifikačným prvkom jej priezviska – „Sayn-Wittgenstein“ – sa zachová, takže, pokiaľ ide o jej identitu, nebude dochádzať

32 — § 13 ods. 1 IPR-Gesetz; pozri bod 17 vyššie.
33 — § 10 ods. 1 EGBGB; pozri bod 22 vyššie.

k zámene a odstráni sa iba nedefinujúci prívlastok „Fürstin von“.

42. Pokiaľ ide o prvé tvrdenie, je pravda, že deti v rozsudkoch vo veciach *García Avello a Grunkin a Paul* čelili perspektíve, že prežijú svoje životy s menami, ktoré boli neodvolateľne zapísané v kolidujúcich formách v matrikách dvoch členských štátov, s ktorými mali tieto deti úzke spojenie od narodenia. Zdá sa však, že meno navrhovateľky je v prejednávanom prípade zapísané iba v matrike v Rakúsku a že iba rakúske orgány jej môžu vystavovať oficiálne dokumenty, akými sú napríklad cestovné pasy alebo občianske preukazy, a tak akákoľvek zmena zápisu jej mena by nemala spôsobovať žiaden rozpor so zápismi uskutočnenými alebo s dokumentmi vydanými iným členským štátom.

43. Môže byť potrebné, aby túto konkrétnu situáciu ešte predtým, ako sa dospeje ku konečnému záveru, podrobnejšie preskúmal príslušný vnútroštátny súd. Hoci nemecká vláda uviedla, že nevedela o existencii žiadneho zápisu v nemeckej matrike, ktorý sa týkal navrhovateľky, jej zástupca na pojednávaní uviedol, že „sa nazdáva“, že uzatvorila manželstvo a rozviedla sa v Nemecku. Ak je to tak, mohol by existovať rozpor medzi tvarmi, v akých je jej priezvisko zapísané v Nemecku a v Rakúsku, čo by mohlo spôsobiť komplikácie napríklad v prípade, ak by si želala opätovne uzatvoriť manželstvo.

44. Odhliadnuc od tohto tvrdenia sa však zdá istejšie to, že navrhovateľke bol vystavený prinajmenšom vodičský preukaz, v ktorom figurovalo meno Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstei, a vlastnila firmu zapísanú v Nemecku pod tým istým menom. Je zrejmé, že ju orgány museli mať zaregistrovanú ako osobu, ktorá nebýva v Nemecku. Navrhovateľka pravdepodobne má záznam v nemeckom systéme sociálneho zabezpečenia, pokiaľ ide o zdravotné a dôchodkové poistenie. Pokiaľ ide o tieto oficiálne záznamy jej mena, viac ako 15 rokov od prvého zápisu jej priezviska ako „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ v Rakúsku až do rozhodnutia tento zápis opraviť na „Sayn-Wittgenstein“, nemala o ňom žiadne pochybnosti, a v Nemecku si otvorila bankové účty a podpísala zmluvy na dobu neurčitú, akými sú napríklad poistné zmluvy. Stručne povedané žila značný čas v členskom štáte pod konkrétnym menom, na ktoré jej bolo vystavených mnoho dokumentov formálnej povahy jednak vo verejnej a jednak v súkromnej oblasti. Povinnosť zmeniť všetky tieto dokumenty, pretože v jej oficiálnych dokumentoch totožnosti teraz figuruje iné meno, možno sotva opísať inak ako vážne komplikácie. Dokonca aj keby zmena, raz vykonaná, eliminovala akékoľvek budúce komplikácie, navrhovateľka pravdepodobne používa, a bude v budúcnosti potrebovať vystaviť nové

dokumenty namiesto dokumentov vydaných alebo vystavených ešte pred uskutočnením tejto zmeny, na ktorých bude figurovať iné priezvisko ako to, ktoré je uvedené na jej (nových) dokumentoch totožnosti.

45. Súhlasím s tým, že zmeny priezviska v dôsledku uzatvorenia a rozvodu manželstva sa môžu vyskytnúť v rôznych fázach života človeka (obzvlášť ak ide o ženu). Navrhovateľka v prejednávanom prípade v minulosti používala priezviská „Kerekes" a „Havel" a mohla (a naďalej môže) oprávnene čeliť komplikáciám, ktoré som už spomínala, v dôsledku zmeny z „Kerekes" na „Havel" a zmeny z „Havel" na „Fürstin von Sayn-Wittgenstein". Nezávisle od skutočnosti, že uzatvorenie a rozvod manželstva sú zvyčajne úmyselné kroky, akákoľvek zmena priezviska z dôvodu uzatvorenia manželstva je z právneho hľadiska v drvivej väčšine právnych systémov EÚ záležitosťou slobodnej voľby dotknutých strán. [34] Sociálne tlaky samozrejme môžu túto slobodnú voľbu obmedzovať, tieto tlaky však nepatria do pôsobnosti práva EÚ alebo vnútroštátneho práva. Je rozdiel medzi situáciou, keď osoba čelí komplikáciám v dôsledku oprávnenej slobodnej voľby (obzvlášť ak zahŕňa spoločensky prijateľnú a dokonca predpokladanú zmenu priezviska) a situáciou, keď komplikácie na ňu dopadajú výkonom práva (najmä ak sa má chápať ako náprava nezrovnalosti spôsobenej dotknutou osobou).

46. Azda dôležitejším aspektom je profesijná činnosť navrhovateľky. Nech už jej motivácia pri domáhaní sa osvojenia, ktoré by jej priznávalo priezvisko „Fürstin von Sayn-Wittgenstein", bola akékoľvek, zdá sa byť veľmi pravdepodobné, že používanie takého mena, ktoré naznačuje vznešený pôvod, je významnou výhodou v jej profesijnej činnosti (pri ktorej využila svoju slobodu usadiť sa a podľa všetkého aj naďalej využíva svoju slobodu poskytovať služby v rôznych členských štátoch), v rámci ktorej vystupuje ako sprostredkovateľka obchodu s realitami, akými sú zámky a vidiecke sídla. [35]

34 — Pozri „Facilitating Life Events, Part I: Country Reports", konečnej správy, ktorú pre Európsku komisiu vypracoval Freyhold, Vial & Partner Consultants v októbri 2008, ktorá sa týka porovnávacej štúdie zameranej na právnu úpravu členských štátoch v oblasti osobného štatútu, praktických komplikácií, ktorým čelia občania, ktorí si želajú požívať svoje práva v kontexte európskeho priestoru spravodlivosti v občianskych veciach, možnosti, ktoré sú dostupné pri riešení týchto problémov, a na uľahčenie života občanov. Podľa tejto správy sa zdá, že jediná výnimka zo slobody vydatej ženy ponechať si svoje vlastné priezvisko je v Taliansku, kde musí k svojmu vlastnému menu pridať priezvisko manžela, a v rámci tureckého spoločenstva na Cypre, kde vydatá žena musí prevziať priezvisko jej manžela. Navyše niekoľko členských štátov bráni používaniu priezviska bývalého manžela po rozvode, pokiaľ na to nie je riadny dôvod.

35 — Hoci sú okolnosti prípadu skôr odlišné, konštatujem, že v jednom zo svojich často citovaných rozsudkov z oblasti slobody pohybu (rozsudok z 31. marca 1993, Kraus, C-19/92, Zb. s. I-1663 – rozsudok vydaný deň po tom, ako bol vydaný rozsudok vo veci Konstantinidis) Súdny dvor kládol dôraz na skutočnosť, že držba dotknutého vysokoškolského titulu bola výhodou jednak pri hľadaní zamestnania a jednak pri úspešnosti v tomto zamestnaní (pozri body 18 a nasl. tohto rozsudku).

47. Zástupca nemeckej vlády na pojednávaní uviedol, že navrhovateľka musí oficiálne používať priezvisko, ktoré bolo uznané podľa práva členského štátu, ktorého je štátnou príslušníčkou, ale že by nebolo nezákonné, ak by v bežnom živote používala meno „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“. Aj za predpokladu, že môže aj naďalej používať toto meno ako svoju profesijnú výhodu, domnievam sa však, že pravdepodobne existuje podstatný rozdiel medzi používaním jej oficiálne zapísaného mena a používaním mena, ktoré je iba pseudonymom alebo obchodným menom, čo možno chápať ako podvod.

48. Pokiaľ ide o druhé tvrdenie, ktoré sa týka stupňa komplikácií, som v rozpakoch z prístupu, ktorý prijali niektoré členské štáty, najmä pokiaľ ide o tvrdenia, ktoré na pojednávaní predložila nemecká vláda.[36] Ak je „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ v nemeckom práve celým priezviskom, ktoré neobsahuje šľachtický titul alebo skratky ako také, a ak je teda porovnateľné s priezviskom, akým je napríklad „Fürstmann“ alebo „Vonwald“ (obe tieto priezviska možno nájsť v telefónnych zoznamoch v Nemecku a Rakúsku), tak potom ako možno povedať, že jedna jeho časť (Sayn-Wittgenstein) je jadrom, ktoré je identifikačným prvkom mena, zatiaľ čo jeho druhá časť (Fürstin von) je iba nedefinujúcim prvkom? Ak by bol prvok „Fürstin von“ naozaj skutočným šľachtickým titulom, ktorý nie je súčasťou priezviska, analýza by bola iná, ale na tomto základe nebola položená prejudiciálna otázka v prejednávanom prípade.

49. Zdá sa mi totiž zrejmé, že na základe toho, že „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ je jediné zložené priezvisko, ide potom o priezvisko, ktoré sa líši od priezviska „Sayn-Wittgenstein“ (práve tak, ako sa priezvisko „Baron-Cohen“ líši od priezviska „Cohen“), a že zámena a komplikácie pravdepodobne vyplývajú z rozdielnosti medzi dvoma menami, ktoré používa tá istá osoba. Okrem toho, ako zdôraznila Komisia na pojednávaní, kým menu „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ môžu konkrétne rozumieť nemecky hovoriace osoby, tí, ktorým tento jazyk nie je známy, môžu toto meno vnímať inak. Francúzsky hovoriaca osoba môže napríklad vnímať „Fürstin“ v mene ako obdobu „Giscard“ v mene „Giscard d'Estaing“, pričom„Giscard“ sa zvyčajne vníma ako hlavný prvok, zatiaľ čo niekto, kto rozpráva čínsky, môže mať ťažkosti s analýzou tohto mena práve tak, ako by väčšina Európanov mala ťažkosti posudzovať to, či sa čínske meno skladá z niekoľkých prvkov, ktoré

36 — V písomnej odpovedi na otázku položenú zo strany Súdneho dvora však nemecká vláda uviedla, že prvky „Fürstin von“ a „Sayn-Wittgenstein“ majú v rámci celkového priezviska rovnakú hodnotu.

pravdepodobne obsahujú prvok vznešenosti, a či je tento prvok titulom, alebo menom.

50. Z tohto dôvodu zastávam názor, že stupeň komplikácií, ktorým osoba, ktorá sa ocitla v postavení navrhovateľky, pravdepodobne čelí z dôvodu opravy jej mena, je porovnateľný tomu stupňu komplikácií, na ktoré Súdny dvor odkazuje vo svojich rozsudkoch vo veciach *Konstantinidis*, *García Avello* a *Grunkin a Paul*.

52. Nemecká a rakúska vláda najmä zdôraznili, v čom vidia hlavný rozdiel medzi situáciou, ktorá vznikla v prejednávanom prípade, a situáciou vo veciach *García Avello* a *Grunkin a Paul*. Tieto prípady sa týkali (ako to v určitom slova zmysle bolo aj v rozsudku vo veci *Konstantinidis*) odmietnutia uznať v jednom členskom štáte meno v tvare oprávnene zapísanom orgánmi vedúcimi matriku v inom členskom štáte pri výkone ich legitímnej právomoci. V tomto prípade sa naopak zdá, že Kreisgericht Worbis nebol príslušný, či už podľa nemeckého, alebo rakúskeho práva, na určenie priezviska navrhovateľky spôsobom, akým ho určil, keďže priezvisko, ktoré priznal, bolo zakázané z dvoch aspektov (zahŕňalo bývalý šľachtický titul s predikátom „von“ a išlo o jeho ženskú formu) v rakúskom práve, ktoré bolo hmotným právom určeným nemeckými a rakúskymi kolíznymi normami. V dôsledku toho sa zápis opravený v Rakúsku netýka priezviska zákonne priznaného v inom členskom štáte, ale priezviska priznaného nesprávne, najprv zo strany Kreisgericht Worbis a potom za strany rakúskych matričných orgánov.

Analýza právnych účinkov zmeny mena

51. Hoci právne účinky, ak nejaké existujú, vyplývajúce z doplňujúceho rozhodnutia vydaného zo strany Kreisgericht Worbis, stanovujúceho nové rodné priezvisko navrhovateľky ako „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, sú záležitosťou nemeckého a/alebo rakúskeho práva a nemožno ich posudzovať zo strany Súdneho dvora, otázku predloženú zo strany Verwaltungsgerichtshof nemožno správne zodpovedať bez odkazu na tieto účinky. Z tohto dôvodu je nevyhnutné uvažovať o tom, o aké účinky môže ísť.

53. Ako som už spomínala, nie je záležitosťou Súdneho dvora pokúšať sa určiť vnútroštátne právo členských štátov. Možno však konštatovať, že stanovisko, ktoré som práve naznačila a ktoré predložila nemecká a rakúska vláda,

nie je takto jasne vyjadrené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania a že určité prvky môžu naznačovať, že to nie je úplné a presné vyjadrenie. Odpoveď rakúskych orgánov na otázky položené zo strany ICCS z marca 2000 [37] naznačuje, že v tento deň a podľa ich názoru sa podľa rakúskeho práva meno osvojenca malo posudzovať podľa práva členského štátu, ktorého štátnym príslušníkom bol osvojiteľ (čo by vzhľadom na skutočnosť, že nemecké právo zjavne odkazuje na právo určené na základe štátnej príslušnosti osvojenca, mohlo vyvolať otázky *postúpenia veci*). Potenciálne konfliktná rakúska judikatúra, na ktorú sa odvoláva [38], naznačuje, že pred rokom 2003 nemohlo byť jasné, či rakúsky štátny príslušník osvojený nemeckým štátnym príslušníkom môže prijať priezvisko nemeckého štátneho príslušníka (prinajmenšom v tvare, ktorý používa osvojiteľ), najmä ak obsahuje prvky zakázané rakúskym právom.

54. Netrúfam si vysloviť názor k uvedeným otázkam, ale na účely poriadku sa mi zdá nevyhnutné, aby sa uvažovalo o troch hypotézach (všetky sa zakladajú na domnienke, že oba súbory pravidiel odkazujú na právo členského štátu, ktorého štátnym príslušníkom je osvojenec): (i) že priezvisko priznané v doplňujúcom rozhodnutí vydanom zo strany Kreisgericht Worbis bolo vždy zákonné tak v nemeckom, ako aj v rakúskom práve; (ii) že v čase, keď sa predpokladalo, že je zákonné, následná judikatúra odhalila, že to tak nebolo; a (iii) že z hľadiska oboch právnych systémov nikdy nebolo zákonné.

55. Prvá hypotéza sa týka situácie porovnateľnej s tou, ktorá nastala vo veci *Grunkin a Paul*. V tomto prípade sa občan Únie, ktorý bol štátnym príslušníkom iba jedného členského štátu, narodil a odvtedy býval na území iného členského štátu, kde sa jeho meno posudzovalo a zapísalo v súlade so zákonmi tohto členského štátu. V prípade navrhovateľky ide o občianku Únie, ktorá má štátnu príslušnosť iba jedného členského štátu, bola osvojená a odvtedy býva na území iného členského štátu, kde sa jej priezvisko určilo a zapísalo v súlade so zákonmi tohto členského štátu. Je pravda, že narodenie a osvojenie sú dve rozdielne veci (hoci osvojenie možno pomyselne opísať ako opätovné narodenie sa do novej rodiny a aj na prísne právnom základe obe tieto skutočnosti spúšťajú veľa identických práv, povinností a dôsledkov) a že priezvisko navrhovateľky takto nebolo zapísané do nemeckej matriky (hoci mohlo byť následne zapísané do niekoľkých viac alebo menej oficiálnych matrík). Predsa však považujem tieto dve situácie za dostatočne podobné na to, aby sa dospelo k záveru, tak ako v rozsudku

37 — Pozri bod 18 vyššie.
38 — Pozri body 16 a 27 vyššie.

vo veci *Grunkin a Paul*, že článok 18 ES bráni rakúskym orgánom v tom, aby odmietli uznať priezvisko priznané v Nemecku v rámci tejto hypotézy – okrem prípadu, že sa ich odmietnutie zakladá na objektívnych dôvodoch a je primerané legitímnemu cieľu, ktorý sleduje.

56. Druhá hypotéza sa týka situácie, ktorá sa líši v tom, že určenie priezviska v súlade s nemeckým právom sa v relevantnom čase zdalo zákonné, a až neskôr vyšlo najavo, že zákonné nebolo. Za predpokladu, že určenie uskutočnil nemecký súd a priezvisko bolo zapísané rakúskymi orgánmi v pravej a skutočnej viere, že to bol zákonne správny prístup, a že navrhovateľka žiadala uznanie a zápis priezviska v dobrej viere, domnievam sa, že by sa mal prijať ten istý prístup ako v prvej hypotéze. Kým následné súdne rozhodnutie, ktoré objasnilo právne postavenie, môže mať odôvodnene retroaktívny (*ex tunc*) účinok, musí byť možné, aby sa občan Únie odvolával v situáciách, ktoré patria do pôsobnosti práva EÚ, na ochranu legitímnej dôvery, čo je základná zásada tohto práva. V dôsledku toho v tejto hypotéze článok 18 ES taktiež bráni tomu, aby rakúske orgány odmietli uznať priezvisko určené v Nemecku, okrem prípadu, že sa ich odmietnutie zakladá na objektívnych dôvodoch a je primerané legitímnemu cieľu, ktorý sleduje.

57. Tretiu hypotézu, s ktorou nemecká a rakúska vláda vyjadrili svoj súhlas, nemožno jednoducho analyzovať úplne rovnakým spôsobom. V rámci tejto hypotézy bolo právo zrejmé, ale bolo dvakrát (najprv nemeckým súdom a následne rakúskymi orgánmi, ktoré viedli matriku) buď omylom, alebo z nevedomosti nesprávne uplatnené. Nemôže tu však existovať žiadna legitímna dôvera v zachovaní tejto situácie, ktorá je v rozpore s výslovnou právnou úpravou. Napriek tomu bola nezákonná situácia tolerovaná (rakúskymi orgánmi – nebola to záležitosť nemeckých orgánov) približne 15 rokov, počas ktorých bola dokonca potvrdená vydaním prinajmenšom jedného cestovného pasu a dvoch osvedčení o štátnej príslušnosti. Na konci tohto obdobia bolo isté, že oprava priezviska navrhovateľky jej s určitosťou spôsobí vážne komplikácie. Nemožno popierať, že relevantné orgány musia byť oprávnené na opravu chýb, ktoré sa vyskytnú v matrike. Vzhľadom na plynutie času a stupeň komplikácií, ku ktorým to nevyhnutne viedlo, však musia vzniknúť otázky proporcionality. Oprava (v súlade s právom) je nepochybne zásahom do súkromného života navrhovateľky. Môže byť tento zásah odôvodnený? Ak by situácia bola čisto vnútornou záležitosťou, musela by sa posudzovať vzhľadom na vnútroštátne právo, s odkazom na článok 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach. Keďže sa však týka štátneho príslušníka jedného členského štátu, ktorý zákonne býva a je ekonomicky činný na území iného

členského štátu, musí sa tento zásah posudzovať aj vzhľadom na právo EÚ.

58. Nech je už analýza právnej situácie v prejednávanom prípade akákoľvek, dospela som k záveru, že je nevyhnutné preskúmať, či je dotknutá oprava odôvodnená legitímnym cieľom, ktorý sleduje, a či je vo vzťahu k dosiahnutiu tohto cieľa primeraná.

Odôvodnenie

59. Zdá sa zrejmé, že zrušenie šľachtictva a všetkých privilégií a označení, ktoré sa naň vzťahovali, je legitímnym cieľom novovzniknutej republiky – akou bolo Rakúsko v roku 1919 –, ktorá sa zakladá na rovnosti všetkých štátnych príslušníkov a ktorá povstala z ruín cisárstva ovládaného privilegovanými triedami.

60. To však neznamená, že ide o nevyhnutný cieľ, ktorý sa musí sledovať v rámci všetkých členských štátov. Zachovanie, zrušenie alebo dokonca vytvorenie systému šľachtictva, rodov alebo iných vznešených hodností, titulov alebo privilégií je záležitosťou každého jedného členského štátu za predpokladu, že nie sú v rozpore s právom Únie – napríklad zásadami a pravidlami týkajúcimi sa rovnosti zaobchádzania – v rámci sféry uplatnenia práva Únie.

61. Ďalej sa domnievam, že je legitímne, ak si takáto republika želá zachovať pevnú ochranu proti akejkoľvek obnove privilegovaných kást, ktorých zákaz bol jej pôvodným cieľom a môže byť zákonne zachovaný ako ústavný princíp.

62. Vo všeobecnosti sa ani nezdá byť neproporcionálne, ak chce takýto štát zaručiť dosiahnutie tohto cieľa tým, že zakáže svojim štátnym príslušníkom nadobúdať, mať alebo používať šľachtické tituly, postavenie alebo označenia, ktoré by mohli viesť iné osoby k presvedčeniu, že dotknutá osoba takúto hodnosť používa.

63. Zákaz tohto druhu však možno vnímať ako neproporcionálny vtedy, ak sa týka mien, ktoré, hoci boli spôsobilé odkazovať na šľachtický titul, nie sú v skutočnosti od nich odvodené alebo takto vnímané. Spomínala som mená „Fürstmann“ a „Vonwald“, ktoré možno nájsť v rakúskom telefónnom zozname. Rovnako sa domnievam, že jednoduché priezviská, akými sú napríklad „Graf“ (ktorého

doslovný význam je „gróf“) a „Herzog“ („vojvoda“), ktorých pôvod nie je pravdepodobne vznešený a ktoré sa vnímajú ako jednoduché priezviská, môžu rakúski štátni príslušníci používať. [39]. Ak je to tak a ak sa to iste uplatní na nadobudnutie porovnateľných mien v iných jazykoch (ako napríklad „Baron“, „Lecomte“, „Leprince“ alebo „King“), v tomto smere by sa zákaz nezdal byť proporcionálny. Za týchto okolností sa nezdá, že zákaz, ktorý sa vzťahuje na nadobudnutie priezvísk, ako sú „Fürst (alebo Fürstin) von Sayn-Wittgenstein“, ktoré sú jasne odvodené od skutočných šľachtických titulov a možno ich aj takto vnímať, prekračuje rámec toho, čo je nevyhnutné na zabezpečenie dosiahnutia základného ústavného cieľa.

65. Povedala by som, že – keďže sa zakladá na základnom ústavnom pravidle – odôvodnenie by sa v takomto prípade malo prijať ako platné, a rakúske orgány by tak v zásade mohli zákonne odmietnuť zápis dotknutého priezviska do ich matriky alebo do akýchkoľvek oficiálnych dokumentov a zakázať dotknutej osobe používať ho v Rakúsku.

64. Mohlo by sa však toto odôvodnenie uplatniť v situácii, aká nastala v rozsudkoch vo veciach *García Avello* alebo *Grunkin a Paul*, inými slovami, v situácii, v rámci ktorej je priezvisko zákonne uznané podľa práva iného členského štátu, s ktorým má dotknutá osoba obzvlášť blízku väzbu, akou je napríklad štátne občianstvo alebo narodenie a bydlisko?

66. V rozsahu však, v akom by toto meno ostalo zákonným – a možno dokonca povinným – priezviskom v inom členskom štáte, s ktorým mal rakúsky štátny príslušník úzke spojenie, by sa zdalo neprimerané odmietnuť uznať jeho samotnú existenciu, pokiaľ ide o tú istú osobu. Z tohto dôvodu by bolo nevyhnutné zmierniť opatrenie akýmikoľvek prostriedkami, ktoré by čo najviac oslabili vážne komplikácie, ktorým by táto osoba inak pravdepodobne musela čeliť. Jednou možnosťou, ktorú by rakúske orgány mali, je vydanie dokumentu podobného „potvrdeniu o rozdielnosti priezvísk“, ktorý vydáva ICCS [40] a ktorý priznáva, že dotknutá osoba, hoci bola zapísaná v inom členskom štáte pod

39 — Stephanie Grafová je napríklad rakúska atlétka (bežkyňa na stredne dlhé vzdialenosti), ktorá reprezentovala svoju krajinu jednak na Olympijských hrách v roku 2000 a jednak na Majstrovstvách sveta v atletike v roku 2001, zatiaľ čo Andreas Herzog je rakúsky futbalista, ktorý hral v národnom tíme od roku 1988 do roku 2003.

40 — Dohovor ICCS č. 21 o vydaní potvrdenia o rozdielnosti mien, podpísaný v Haagu 8. septembra 1982. Rakúsko nie je zmluvnou stranou tohto dohovoru (zo súčasných členských štátov ho k dnešnému dňu podpísalo iba Španielsko, Francúzsko a Holandsko), ale to mu nebráni vydať dokument podobnej povahy v prospech tých svojich štátnych príslušníkov, ktorí boli dotknutí.

iným menom, ako rakúsky štátny príslušník môže používať len konkrétne meno.

67. Vyššie uvedené úvahy sa týkajú toho, čo by sa mohlo označovať „bežnou“ situáciou, v rámci ktorej sú záležitosti jasné už od začiatku. Napríklad vo veci *García Avello* boli priezviská detí od začiatku zapísané v rôznych formách v matrikách v dvoch členských štátoch (v Belgicku a Španielsku), ktorých boli štátnymi príslušníkmi; v rozsudku vo veci *Grunkin a Paul* nemecké orgány hneď na začiatku ozrejmili, že by nezapísali priezvisko dieťaťa vo forme, v akej bolo zapísané v Dánsku. V prejednávanom prípade sa však domnievam, že 15-ročné obdobie, v rámci ktorého navrhovateľka bola oficiálne zapísaná v Rakúsku a boli jej vydané doklady totožnosti pod priezviskom „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, sa musí taktiež zohľadniť pri posudzovaní proporcionality rozhodnutia opraviť toto priezvisko.

68. Konečné rozhodnutie o proporcionalite patrí do pôsobnosti vnútroštátneho súdu – v skutočnosti tu existuje niekoľko právnych a skutkových otázok, ktoré by bolo treba overiť. Ak by sa napríklad preukázalo, že právne postavenie v roku 1992 bolo také, že navrhovateľka, nemecký súd a rakúske orgány sa mohli odôvodnene domnievať, že priezvisko navrhovateľky sa posudzovalo len podľa nemeckého práva, potom oprava o 15 rokov neskôr by sa zdala byť celkom neprimeraná. Na druhej strane, ak vyjde najavo, že navrhovateľka nekonala v dobrej viere, keď sa domáhala zápisu pod priezviskom, o ktorom vedela, že naň nemala nárok, alebo akýmkoľvek spôsobom uviedla do omylu dotknuté orgány, potom sa oprava môže javiť ako správne a primerané opatrenie. V každom prípade dĺžka dotknutého obdobia a to, že navrhovateľka oficiálne a profesijne používala meno „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, sú nevyhnutne faktormi, ktoré je potrebné rovnocenne zvážiť.

Použitie formy „Fürstin“

69. Posledná otázka, ktorá vznikla v rámci pripomienok predložených Súdnemu dvoru, ale vo vzťahu ku ktorej bolo k dispozícii málo informácií, pokiaľ ide o presné právne stanovisko v rámci dvoch dotknutých členských štátov, a málo argumentácie, pokiaľ ide o odôvodnenie, je otázka (zjavného) rozdielu medzi nemeckými a rakúskymi predpismi, pokiaľ ide o možnosť rozlišovania medzi mužským a ženským tvarom priezviska.

70. Keďže toto je otázka, ktorá by mohla mať vplyv na systémy posudzovania mien

v niekoľkých členských štátoch (litovská vláda na obranu svojho vlastného diferencovaného systému posudzovania mien vehementne tvrdila, že je to zakotvená ústavná hodnota, a na pojednávaní vznikla aj otázka rozdielnych priezvísk v írskom jazyku), a vzhľadom na to, že k tejto otázke bolo uvedených veľmi málo tvrdení, domnievam sa, že to Súdnemu dvoru postačuje na to, aby rozhodol, že ustanovenie, ktoré sa zjavne uplatňuje v Rakúsku, nemôže, *prima facie*, odôvodňovať zásah do práv štátneho príslušníka na slobodný pohyb a pobyt, ak sa nezakladá na ústavnej zásade alebo dôvodoch verejného poriadku.

Návrh

71. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na otázku, ktorú položil Verwaltungsgerichtshof, odpovedal takto:

„Aj v prípade, ak by vnútroštátne právo členského štátu bolo jediným právom uplatniteľným na posudzovanie mena jedného z jeho občanov, musí tento členský štát v rámci uplatňovania tohto vnútroštátneho práva pri zmene alebo oprave zápisu v matrike dodržiavať právo Európskej únie, ak sa dotknutý občan o tento zápis opiera v rámci výkonu svojho práva voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov, ktoré mu prináleží ako občanovi Únie.

Pravidlo, ktoré má v členskom štáte ústavný charakter a ktoré sa zakladá na dôvodoch verejného poriadku, ako je rovnosť medzi štátnymi príslušníkmi a zrušenie výsad, v zásade môže odôvodniť zákaz nadobúdania, vlastnenia a používania šľachtických titulov, hodností alebo označení občanmi, ktoré by mohli viesť iné osoby k presvedčeniu, že dotknutá osoba je držiteľom takéhoto titulu, aj keby uvedený zákaz mohol tejto osobe spôsobiť ťažkosti pri výkone práva občana Únie voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov, ale za predpokladu, že je dodržaná zásada proporcionality, a najmä že

a) sa zákaz nevzťahuje na nadobúdanie, držanie alebo používanie mien, ktoré by sa obvykle takýmto spôsobom nevykladali, a

b) dotknutý členský štát neodmietne uznať, že občan môže byť oprávnene známy v iných členských štátoch pod iným menom, ktoré by podľa jeho vlastného práva nebolo prípustné, a uľahčí tomuto občanovi prekonávanie všetkých komplikácií, ktoré by mohli vyplynúť z tohto rozdielu.

Pri uplatňovaní takéhoto pravidla na zmenu alebo opravu konkrétneho zápisu v matrikách musia členské štáty brať do úvahy zásadu proporcionality, ktorá vyžaduje, aby boli zohľadnené také faktory ako legitímna dôvera, ktorú môže u občanov vyvolať konanie ich vlastných orgánov, doba, v rámci ktorej sa mohlo meno používať bez toho, aby to tieto orgány spochybnili, a osobný a profesijný záujem, ktorý by občan mohol mať na zachovaní používania predtým uznaného mena.

Zákaz nadobúdať, držať alebo používať meno v tvare, ktorý sa líši v závislosti od pohlavia dotknutej osoby, ak sa nezakladá na základnej ústavnej zásade alebo dôvodoch verejného poriadku v dotknutom členskom štáte, v podstate nemôže odôvodniť zmenu alebo opravu zápisu v matrike, ak sa dotknutý občan o tento zápis opieral v rámci výkonu svojho práva voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov, ktoré mu prináleží ako občanovi Únie."